

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

(назва інституту/факультету)

Кафедра сучасної української мови

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Методика викладання граматики української мови в ЗЗСО

(вказіть назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

за вибором

(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма Українська мова та література

(назва програми)

Спеціальність 014 Середня освіта

(вказати: код, назва)

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

філологічний факультет

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники: кандидат філологічних наук, доцент Максим'юк Оксана Василівна

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Викладач	Кандидат філологічних наук, доцент Максим'юк Оксана Василівна
Назва дисципліни	Методика викладання граматики української мови в ЗЗСО
Контактний тел.	0505589157
E-mail:	o.maksymiuk@chnu.edu.ua
Консультації	Вівторок з 14.30. до 15.30. Обговорення основних аспектів щодо підготовки лекційних, практичних занять із мовознавчих дисциплін.

<p>Анотація дисципліни</p>	<p>Курс «Методика викладання граматики української мови в ЗЗСО» призначений для студентів 4 курсу спеціальності 014 середня освіта спеціальності українська мова та література. Його основним завданням є ознайомлення студентів з методикою викладання граматики української мови в середній школі як наукою та навчальною дисципліною. Під час вивчення цього курсу студенти отримують інформацію про зміст і структуру курсу граматики української мови в середній школі, аналізують основну документацію, важливу для вчителя-словесника, та чинні шкільні підручники; знайомляться з основними підходами до навчання граматики української мови, загальнодидактичними та специфічними принципами навчання граматики української мови, традиційними та нетрадиційними методами навчання; отримують інформацію про урок як основну форму організації навчально-виховного процесу та його різновиди; дізнаються про особливості викладання граматики мови у шкільному курсі, а також отримують відомості про специфіку проведення факультативів з української мови та про організацію позакласної й позашкільної роботи з української мови).</p>
<p>Мета навчальної дисципліни</p>	<p>Ознайомити студентів з основними теоретичними та практичними проблемами методики викладання граматики української мови. Курс «Методика викладання граматики української мови» має <i>загальнотеоретичні та практичні цілі</i>. Реалізація <i>загальнотеоретичних цілей</i> полягає в тому, щоб студенти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміли основні завдання, підходи та термінологію дисципліни; - осмислено сприймали відомості про документацію, що регламентує навчання граматики української мови в середній школі; - сприймали інформацію про методи, прийоми та засоби навчання граматики української мови в середній школі; - усвідомлювали уроки як основну форму навчання, їх типологію. <p>Реалізацію <i>практичних цілей</i> курсу вбачаємо в тому, що він:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розвине навички критичного аналізу лінгводидактичних праць, фахового підбору методів, прийомів та засобів навчання, вміння аналізувати підручники та шкільну документацію, писати конспекти уроків та проводити уроки різних типів, підбирати дидактичний матеріал відповідно до тем уроків та різновидів вправ; - робити аналіз помилок; - підготує студентів до навчальної практики у школі та подальшої роботи в закладах середньої освіти.
<p>Пререквізити</p>	<p>Цикл курсів з орфографії, морфеміки та словотвору, морфології, синтаксису української мови, методики викладання української мови, діалектології, культури мови, педагогіки, педагогічної майстерності, психології.</p>
<p>Результати навчання</p>	<p>У результаті вивчення курсу студент повинен оволодіти такими <i>компетентностями</i>:</p> <p><i>соціально-особистісні компетентності:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлення необхідності навчання та самовдосконалення протягом життя;

- креативність у професійній та науковій діяльності;
- здатність до системного, критичного мислення;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність вчитися й опановувати нові знання;

інструментальні компетентності:

- здатність до усної та письмової комунікації українською мовою;
- навички дослідницької діяльності у філології,
- навички роботи з комп'ютерною технікою;

професійні компетентності:

- удосконалення професійної підготовки, розвиток пізнавальних інтересів, вміння критично працювати з навчально-методичною літературою;
- формування інноваційних професійно-методичних навичок у викладанні української мови;
- уміння співвідносити теоретичні знання з граматики української мови з практичними потребами сучасної школи, втілювати нові методичні ідеї у практику вивчення предмета.
- здатність фахівця відповідати вимогам професії та демонструвати належні особисті якості в ситуаціях професійного спілкування, мобілізуючи для цього знання фахової термінології;
- уміння демонструвати лінгвістичну освіченість, розвинене мовне чуття, широку ерудицію, знання теорії, історії, етапів формування і розвитку мови та літератури, персоналій, обізнаність із творами світового письменства, перекладною літературою; користування словниками різних типів, граматики, довідниками, інтернет-ресурсами, електронними посібниками та ін., що сприятимуть удосконаленню мовної культури вчителя-словесника;
- володіння власним арсеналом засобів підготовки учнів до контрольної оцінювальної діяльності, моніторингу, зовнішнього незалежного оцінювання тощо;
- уміння створювати програмно-тематичні комплекси опанування матеріалу за традиційними та інноваційними технологіями навчання в сучасній школі тощо, опираючись на внутрішню мотивацію та досвід, усвідомлюючи необхідність самовдосконалення та саморозвитку;

загальнонаукові компетентності:

- базові уявлення про основи філософії, що сприяють розвитку загальної культури, соціалізації особистості, розумінню причинно-наслідкових зв'язків розвитку мови й суспільства, орієнтують на морально-етичні цінності, розширюють знання про вітчизняну історію, мову та культуру, а також уміння використовувати ці знання в професійній діяльності;
- базові знання в галузі сучасних інформаційних технологій, навички використання програмних засобів і роботи в комп'ютерних мережах;

	<ul style="list-style-type: none"> • уміння використовувати інтернет-ресурси; базові уявлення про основи наукової діяльності та її організацію <p>У результаті вивчення курсу студент повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • предмет, об'єкт і завдання методики вивчення граматики мови в ЗЗСО; • способи подання граматичного матеріалу в програмах, підручниках та посібниках з української мови для основної школи; • основні підходи до навчання граматики української мови в основній школі; • загальнодидактичні та специфічні принципи навчання граматики української мови в ЗЗСО; • основну документацію, якою користується вчитель-словесник; • найважливіші вимоги до підручників; • методи і прийоми навчання граматики української мови; типи уроків; • види роботи з розвитку мовлення; • особливості навчання і вивчення різних мовних дисциплін; • норми оцінювання усних відповідей та письмових робіт учнів. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • презентувати основні компетентності на уроках граматики української мови в ЗЗСО; • конкретизувати мету уроку, добирати дидактичний матеріал, визначати супровідні цілі уроку, планувати навчальні елементи; • добирати вибирати форми та відповідні методи навчання граматики: уміння реалізувати навчальні, розвивальні й виховні цілі на кожному уроці; • укладати систему вправ і завдань для вироблення практичних умінь та навичок оволодіння граматичного матеріалу; • уміння формулювати запитання і завдання. Організувати роботу на уроках з розвитку зв'язного мовлення; • розробляти конспект і технологічну карту уроку вивчення частин мови; • доцільно застосовувати методичні способи подолання труднощів у вивчення словосполучення, речення, тексту; • синтаксично обґрунтовувати пунктуацію конкретного тексту, а в окремих випадках – і орфографію.
--	--

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни <i>Методика викладання граматики української мови в ЗЗСО</i>					
Рік	під	Се	Кількість	Кількість годин	Вид

Форма навчання			кредитів	годин	змістових одулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	підсумкового контролю
Денна	4	7	4	120	2	10	20			80	10	залік
Заочна	4	7	4	120	2	4	6			110		залік

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Лінгводидактичні особливості вивчення морфології в ЗЗСО												
Тема 1. Роль і місце граматики в шкільному курсі української мови.	16	2	2		2	10	12	1	1			10	
Тема 2. Методи, прийоми і засоби навчання граматики української мови в ЗЗСО.	17	2	2		2	5	6		1			5	
Тема 3. Особливості вивчення частин мови в ЗЗСО.	35	2	6		2	25	43	1	2			40	
Разом за ЗМ1	62	6	10		6	40	61	2	4			55	
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Лінгводидактичні особливості вивчення синтаксису в ЗЗСО												
Тема 1. Місце синтаксису в шкільному курсі української мови	14	1	1		2	10	11	1				10	
Тема 2. Форми, методи, прийоми та засоби навчання синтаксису в ЗЗСО.	44	3	9		2	30	48	1	2			45	
Разом за ЗМ 2	58	4	10		4	40	59	2	2			55	
Усього годин	120	10	20		10	80	120	4	6			110	

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№	Назва теми
1	Зміст шкільного курсу морфології як методична проблема.

2	Реалізація принципів наступності в перспективності у вивченні шкільного курсу морфології.
3	Етапи навчання морфології.
4	Засвоєння теоретичних відомостей з морфології. Формування мовної компетенції учнів.
5	Оволодіння морфологічними нормами. Формування мовленнєвої компетенції учнів.
6	Вивчення частин мови у зв'язку з іншими розділами мовознавства.
7	Лінгводидактичні особливості вивчення іменних частин мови.
8	Методика вивчення дієслова і дієслівних форм.
9	Актуальні проблеми методики вивчення службових частин мови.
10	Етапи вивчення синтаксису в школі.
11	Лінгвістичні основи та методика вивчення словосполучення і речення в ЗЗСО нового типу.
12	Шляхи подолання труднощів у вивченні головних і другорядних членів речення.
13	Сучасні підходи до вивчення односкладних речень та неповних речень (з урахуванням різнотипних шкіл).
14	Особливості вивчення ускладнених речень.
15	Методика використання відомостей про складне речення на уроках розвитку комунікативних умінь і навичок.
16	Методика вивчення складносурядного речення.
17	Методика вивчення складнопідрядного речення.
18	Методика вивчення безсполучникового речення.
19	Робота з розвитку зв'язного мовлення учнів на різних етапах засвоєння синтаксичної теорії в ЗЗСО.

5.4. Зміст завдань для індивідуальної роботи

№	Назва теми
1	Вимоги до сучасного уроку. Технологія уроку морфології.
2	Розвивальний потенціал уроків з морфології.
3	Основні підходи до навчання морфології в ЗЗСО (функційно-стилістичний, когнітивний, структурно-семантичний, комунікативно-діяльнісний, соціокультурний, проблемно-пошуковий, системний, особистісний, дослідницький).
4	Роль методу проєктів у вивченні морфології.
5	Застосування інтерактивних технологій на уроках морфології в ЗЗСО.
6	Теоретичні основи формування мовленнєво-комунікативних умінь учнів у процесі вивчення синтаксису
7	Лінгводидактичні аспекти формування мовленнєво-комунікативних умінь у процесі вивчення синтаксису в ЗЗСО.
8	Особливості вивчення синтаксису української мови на текстовій основі.
9	Методика використання відомостей про просте та складне речення на роках розвитку комунікативних умінь і навичок.

<p>Система контролю та оцінювання</p>	<p>Види та форми контролю</p> <p>Поточний контроль здійснюють на заняттях через:</p> <ul style="list-style-type: none"> – виконання практичних завдань на модульних контрольних робіт; – індивідуальну та групову (в парах і групах) роботу; – фронтальне усне опитування, перевірка рівня засвоєння теоретичного матеріалу за навчальними темами; – бліц-опитування; – письмові самостійні роботи (реферати, есе, доповіді, тези, диктанти тощо); – практичні, індивідуальні та самостійні завдання; – розв’язання проблемних і творчих завдань; – взаємоконтроль студентів у парах і групах; самоконтроль; – тестові завдання; – оцінювання домашніх завдань; – діагностика результатів самостійної роботи; – проведення модульних контрольних робіт. <p>Вид семестрового контролю: модульні контрольні роботи, залік. Результати навчальної діяльності студентів у межах кожного змістового модуля оцінюють максимально в 30 балів, контрольного модуля (заліку) – 40 балів.</p> <p>Засоби оцінювання</p> <ul style="list-style-type: none"> - Поточне оцінювання (індивідуальне, групове і фронтальне опитування, самостійна робота, самоконтроль). - Тематичне оцінювання (модульні контрольні роботи). - Підсумкове оцінювання (залік).
<p>Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни</p>	<p>Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів з курсу здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (заліку).</p> <p>Об’єктом оцінювання знань студентів є програмовий матеріал дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час контролю.</p> <p>Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, уміння самостійно опрацьовувати матеріал, складання конспекту позакласної роботи, створення презентації, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.</p> <p>Завданням підсумкового контролю (залік) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв’язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни.</p> <p>При комплексній оцінці успішності викладач визначає види робіт і критерії оцінювання з урахуванням особливостей навчальної дисципліни, обсягу годин, відведених навчальним планом, контингенту студентів.</p> <p style="text-align: right;"><i>Критерії оцінювання:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. При усних відповідях: <ul style="list-style-type: none"> • повнота розкриття питання;

	<ul style="list-style-type: none"> • логіка викладення, культура мовлення; • упевненість, аргументованість та емоційність; • використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); • аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки. <p>2. При виконанні письмових завдань:</p> <ul style="list-style-type: none"> • мовна грамотність — повнота розкриття питання; • цілісність, системність, логічна послідовність, уміння формулювати висновки; • акуратність оформлення документа та письмової роботи; • підготовка матеріалу (презентації) за допомогою комп'ютерної техніки, різних технічних засобів (плівок, слайдів, приладів, схем тощо). <p style="text-align: center;"><i>Рівні досягнень студентів</i></p> <p>Для визначення ступеня оволодіння навчальним матеріалом із подальшим його оцінюванням рекомендуємо застосовувати такі рівні досягнень студентів.</p> <p>Високий рівень. Студент вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних і колективних завдань, самостійної роботи.</p> <p>Достатній рівень. Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань і вмінь для формулювання висновків, допускає несуттєві неточності.</p> <p>Задовільний рівень. Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання в стандартних ситуаціях.</p> <p>Низький рівень. Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно.</p> <p>Незадовільний рівень. Студент не володіє навчальним матеріалом. Оцінювання знань студентів</p> <p>Оцінювання виконання студентами окремих елементів тем проводиться: на практичних (практичні роботи, вправи), контрольних роботах за окремими темами, тестування, виступи, презентації); самостійних роботах (лінгвістичний словник, папка із редактованими документами); на консультаціях (захист індивідуальних завдань (презентацій, рефератів, перевірка виконання практичних робіт(вправ); під час перевірки домашніх завдань);</p> <p>Для консультування студентів із виконання індивідуальних і домашніх завдань, контрольних робіт, їх підготовки до поточного оцінювання знань (відповідно до розкладів занять та консультацій викладача) передбачаються індивідуальні та групові консультації.</p>
--	---

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

	Оцінка за шкалою ECTS
--	------------------------------

Оцінка за національною шкалою	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

Розподіл балів, які отримують студенти (залік)

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)					Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2			
T1	T2	T3	T4	T5		
5	5	20	10	20	40	100

5. Рекомендована література

1. Актуальні проблеми становлення і розвитку національної школи. К., 1992.
2. Баландіна Н. Ф. Українська мова. Розвиток ситуативного мовлення : 7-9 кл. : навч. посібн. Харків, 2010, 272 с. (Сучасна школа).
3. Білоусенко П. І., Явір В. В. Проблемно-ситуативні завдання на уроках рідної мови. К., 1990.
4. Біляєв О. Лінгводидактика рідної мови : навч.-метод. Посібник. К. : Генеза, 2005. 180 с.
5. Вихованець І. Р. У світі граматики. К. : Рад. школа, 1987.
6. Голуб Н. Б., Галаєвська Л. В. Навчання синтаксису на уроках української мови у 8-9 класах : метод. посібник. К. : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 128 с.
7. Голуб Н. Б. Метод проектів на уроці української мови в школі. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 8. С. 15–19.
8. Голуб Н. Б. Робота з текстами на уроках української мови у процесі вивчення синтаксису й пунктуації у 8–9 класах. *Українська мова і література в школі*. 2017. № 1. С. 2–8.
9. Голуб Н. Б. Ситуаційний метод на уроках української мови в школі. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 7. С. 18–23.
10. Горпинич В. О. Морфологія української мови: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: ВЦ «Академія», 2004. 336 с.
11. Граматичний словник української літературної мови: словозміна. К., 2011. Донецьк, 2007.
12. Дика Н. Робота над граматичними (морфологічними) помилками. *Дивослово*. 2002. № 12. С. 30-33.
13. Дика Н. М., Огарь Ю. В. Засвоєння лінгвістичних понять учнями ЗНЗ під час вивчення синтаксису. *Молодий вчений*. 2014. № 9. С. 111—114.

14. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти *Дивослово*. 2004. № 3. С. 76 – 81. Закон України «Про загальну середню освіту» / Верховна Рада України. Закон від 13.05.1999 № 651-XIV// <http://zakon.rada.gov.ua>.
15. Дмитренко Г. Займенник (6 клас). Урок української. 2000. № 10. С. 30 - 35.
16. Дорошенко О. А. Елементи дослідницької роботи учнів з мови. *Українська мова і література в школі*. 1993. №4. С.20-21.
17. Загнітко А. П. Словник українських прийменників. Сучасна українська мова.
18. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: Метод, посібник. К., 2002.
19. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови : Навчально-методичний посібник. Для студентів українського відділення філологічного факультету. Львів, 2018. 202 с.
20. Кочан Н. І., Захлюпана Н. М. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. 249 с.
21. Краевский В.В. Основы обучения. Дидактика и методика: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М. : Академия, 2007. 352 с.
22. Кульбабська О. В., Кардащук О. В. Крок у професію. Методика викладання української мови : навч. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2017. 256 с.
23. Кулькова Г. П. Граматика української мови в таблицях: навч. посібн. К. : Рад. школа, 1998.
24. Кучеренко Н. М. Дидактичний матеріал з рідної мови. Морфологія: Посібник для вчителя. К., 1992.
25. Кучерук О. А. Методи навчання української мови в загальноосвітній школі: словник-довідник. Житомир : Рута, 2010. 186 с.
26. Мацько Л., Мацько О., Калита О. Новий підхід до переказу з творчим завданням *Дивослово*. 2007. № 5. С. 2–6.
27. Мацько Л. Сучасні підходи до створення підручників з української мови : місце лінгвостилістики. *Дивослово*. 1999. № 8. С.39-41.
28. Мельничайко В. Я., Пентилюк М. І., Рожило Л. П. Удосконалення змісту і методів навчання рідної мови. К.,1982.
29. Мельничайко В.Я. Творчі роботи на уроках рідної мови. К.,1984.
30. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах : Підручник для студентів вищих закладів освіти. За ред. М. І. Пентилюк. К., 2005. 399с.
31. Методичні рекомендації щодо викладання української мови в 2019–2020 навчальному році. Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation>
32. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012—2021 роки [електронний ресурс]. Режим доступу: (<http://www.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/>)
33. Нестандартні уроки в школі та їх аналіз : навч.- метод. посібник. За ред. Н. М. Островецької. К. : Видавництво Харитоненка, 2003. 152 с
34. Омельчук С. А. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: [монографія]. К. : Генеза, 2014. 368 с.
35. Освітні технології: навч.-метод. посіб. За загал. ред. О. М. Пехоти. К. : А.С.К., 2001. 256 с.
36. Пентилюк М. І. Особливості технології уроку мови. *Дивослово*. 1998. № 4. С. 16-18.
37. Підласий І.П. Спільна дія. Х.: Основа, 2012. 224 с.
38. Плющ М. Я. Вивчення морфології в 5-6 класах: навч. посібн. К. : Рад. школа, 1988.
39. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К. : А.С.К.; 2004. 192 с.
40. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах. К. : Ленвіт, 2003. 302с.
41. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах : модульний курс : посібник для студентів. Кол. авторів за ред. М. І. Пентилюк.К. : Ленвіт, 2011. 366 с
42. Сербенська О. Викладання української мови в контексті сучасних вимог. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 1998. №4. С. 120-125.

43. Сиротенко Г. О. Сучасний урок : інтерактивні технології навчання. Х. : Основа, 2003. 78с.
44. Ситуаційна методика навчання: теорія і практика . Упорядн. О. Сидоренко, В. Чуба. К.: Центр інновацій та розвитку, 2001. 256 с.
45. Скуратівський Л. В. Пізнавальні завдання з рідної мови. К., 1987.
46. Рудницька О. Б. Формуючи творчу інтелектуальну особистість (опис власного досвіду). *Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2002. № 5. С. 48-56.
47. Стріха А. Д. Цікава граматики : навч. посібн. для вчителя. К. : Рад. школа, 1991.
48. Українська мова. 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalnaserednya-osvita/navchalni-programi/navchalniprogrami-5-9-klas>
49. Христіанінова. Р. О. Просте речення в шкільному курсі рідної мови: Посібник для вчителя. К., 1991.
50. Цоуфал Л. С. Лінгвістичні засади навчання морфології в загальноосвітній школі. *Філологічні студії. Науковий вісник КНУ*: зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2012. Вип. 7, ч. 2. С. 315—322.
51. Шкільник М. М. Проблемний підхід до вивчення частин мови : навч. посібн. / М. М. Шкільник. - К. : Рад. школа, 1986.

6. Інформаційні ресурси

http://osvita.ua/school/lessons_summary/mova/
<http://subject.com.ua/lesson/mova/>
<http://gorodenok.com/конспекти-уроків/>
<https://www.schoollife.org.ua/usi-uroky-ukrajinskoji-movy-ta-literatury/>
http://getalovsveta.blogspot.com/p/blog-page_40.html
http://ukrmogim.blogspot.com/p/blog-page_9409.html
http://filologinya2010.blogspot.com/p/blog-page_55.html
http://www.parta.com.ua/ukr/books/ukr_mova/
<https://academia.in.ua/?q=content/шкільні-підручники-з-української-мови>
<http://ukrlitera.ru/index.php/ukr-mova-ta-literatura/kalplanukr>
http://nico-ukr.at.ua/news/kalendarni_plani/1-0-3
www.mon.gov.ua
www.imzo.gov.ua